

TIL REGERINGEN

Nærværende diskussionsoplæg blev drøftet på Det Økonomiske Råds møde den 4. december 2001. Det følgende er et resume af drøftelserne, delt op i tre afsnit. Det første omhandler konjunktursituationen og den generelle økonomiske politik, det andet ulighed og omfordeling i Danmark og det tredje globaliseringen og det danske arbejdsmarked.

Den nye offentliggørelsesprocedure, der blev introduceret med denne rapport, indebærer, at resumeet først offentliggøres efter rådsmødet, idet dog resume sendes klausuleret til regering, Folketingets Finansudvalg, Folketingets Politisk-Økonomiske Udvalg og pressen et døgn før rådsmødet. Rådet fandt det meget uheldigt, at diskussionsoplægget var blevet omtalt i pressen forud for rådsmødet. Rådet var enig i, at den nye procedure skal anvendes i foråret 2002 og herefter evalueres i overensstemmelse med rådets tidligere beslutning. Der var samtidig enighed om, at resumeet i foråret 2002 sendes klausuleret til regering, Folketingets Finansudvalg, Folketingets Politisk-Økonomiske Udvalg og pressen samtidig med udsendelse af diskussionsoplægget til rådsmedlemmer, dvs. en uge før rådsmødet.

Ud over bemærkningerne på mødet er der på siderne 285-309 skriftlige indlæg fra en række rådsmedlemmer.

Konjunktursituationen og den generelle økonomiske politik

Formanden for Landsorganisationen anførte, at formandskabet med dette diskussionsoplæg fortsatte traditionen med at have en forsigtig konjunkturvurdering. Han fandt, at nationalregnskabet for 3. kvartal bekræfter, at formandskabet ikke vil få ret i sin pessimisme. Formanden for Landsorganisationen mente, at det især er arbejdsmarkedet, der bliver fremstillet for pessimistisk af formandskabet, og bemærkede, at der bør foretages en finanspolitisk lempelse, hvis formandskabets prognose for ledigheden bliver til virkelighed. Han påpegede endvidere, at det er interessant, at Danmark vinder markedsandele og tog det som udtryk for, at danske virksomheder klarer

sig godt trods forringet konkurrenceevne. Han mente, at formandskabets behandling af pensionsselskabernes rentegarantier er for overfladisk. Det er uklart, hvad formandskabet vil gøre med allerede afgivne garantier, men han fandt det under alle omstændigheder vigtigere at kigge fremad end at se på allerede indgåede aftaler. Han bemærkede, at formandskabets fremskrivning af arbejdsstyrken ikke bidrager med ny viden. Han var enig med formandskabet i, at integration af indvandrere og deres efterkommere er et vigtigt element i bestræbelserne på at øge arbejdsstyrken, og at arbejdsmarkedets parter har et stort ansvar i denne forbindelse. Derimod kunne han ikke tilslutte sig ideen om at beskære efterlønsmuligheden for de 60-61-årige. Afslutningsvis tilsluttede han sig formandskabets vurdering af et behov for en omlægning af energibeskatningen i Nordsøen.

Formanden for Dansk Arbejdsgiverforening mente, at der både i Danmark og i omverdenen er udsigt til markant lavere vækst; en udvikling som dog forhåbentlig vil vende i 2002. På kort sigt vil ledigheden stige og den private beskæftigelse falde, og han fandt derfor, at det er skuffende, at konkurrenceevnen fortsat bliver forringet. Formanden anførte, at paradokset med udsigt til lavere vækst og et fortsat presset arbejdsmarked vidner om uløste problemer i arbejdsmarkedspolitikken. Han kvitterede derfor for formandskabets præcise anbefalinger på dette område, men påpegede, at formandskabets analyse af arbejdsstyrken er optimistisk. Den forudsætter bl.a., at det i højere grad end i dag vil lykkes at integrere indvandrere på arbejdsmarkedet, hvilket vil kræve nye initiativer. Han understregede, at der har kunnet spores en beskeden effekt af de nye efterlønsregler, som imidlertid ikke vil kunne forhindre en stor stigning i antallet af efterlønsmodtagere fremover. Han erklærede sig enig i formandskabets holdning om, at personer med fuld arbejdsevne, der ønsker tidlig tilbagetrækning, selv bør betale de fulde omkostninger. Slutteligt fremførte formanden for Dansk Arbejdsgiverforening, at uden arbejdsmarkedspolitiske opstramninger vil den økonomiske politik blive mødt med krav om enten udgiftsreduktioner eller skattestigninger.

Formanden for Arbejderbevægelsens Erhvervsråd erklærede sig enig i hovedtrækkene i formandskabets prognose og i

konklusionerne om ejendomsværdibeskatningen og beskatningen af energiudvindingen i Nordsøen. Han fandt, at rabatten for ældre på betaling af ejendomsværdiskat er ubegrundet. Eventuelle likviditetsproblemer for ældre kan undgås ved at give mulighed for at indefryse skattebetalingerne, indtil ejendommen sælges. Han mente, at formandskabets fremskrivning af arbejdsstyrken er for pessimistisk, og fandt det uklart, hvad der mere præcis ligger til grund for fremskrivningen. Derudover fremførte han, at et stigende antal højtuddannede vil medvirke til at forbedre udsigterne.

Formanden for Dansk Handel & Service delte i store træk vurderingen af den danske økonomi og hæftede sig ved den markante nedjustering af forventningen til det private forbrug i 2002. Han understregede vigtigheden af, at husholdningerne øger forbruget, da det udgør 50 pct. af den samlede efterspørgsel. Han var enig i, at finanspolitikken er passende, men mente, at en yderligere forværring af den økonomiske situation bør føre til en lempelse af finanspolitikken, som dog i tråd med formandskabets anbefalinger bør være i overensstemmelse med de langsigtede strukturelle udfordringer.

Formanden for Handels og Kontorfunktionærernes Forbund var enig i, at en fortsat vækst i arbejdsstyrken er vigtig, men var uenig i de instrumenter, formandskabet anbefaler. Således var han ikke enig i formandskabets anbefaling af at afskaffe efterlønnen for 60-61-årige, men mente, at efterlønsreformen bør have tid til at virke, før man drager konklusioner. Han fremførte, at formandskabets forslag blot vil medvirke til at skabe usikkerhed og hamstringseffekter, og understregede, at undersøgelser viser, at ikke kun økonomiske incitament, men også f.eks. virksomhedskulturen for seniormedarbejdere har betydning for, om man trækker sig tidligt tilbage. Endvidere undrede han sig over, at formandskabet ikke har nævnt den store indsats, der er blevet gjort for at begrænse sygefraværet. Han efterlyste en analyse af, om mere efteruddannelse kan påvirke arbejdsudbuddet.

Nationalbankdirektøren bemærkede, at man altid kan diskutere konjunkturudviklingen. De nye tal fra nationalregnskabet for 3. kvartal giver anledning til en anelse mere optimisme end

forventet af formandskabet, men omvendt er der betydelig usikkerhed om det internationale vækstforløb gennem 2002. Han fandt, at grunden til, at Danmark har vundet markedsandele, er, at den danske eksport er mindre volatil end udlandets, og henviste i den forbindelse til Nationalbankens seneste kvartalsoversigt. Han kunne fuldt ud tilslutte sig synspunktet om, at der ikke er plads til en finanspolitisk lempelse. Han var også enig i, at udviklingen i arbejdsstyrken er vigtig set i lyset af, at Danmark har et demografisk problem i de kommende år. Han fandt formandskabets kritik af pensionsselskabernes rentegarantier relevant, men påpegede, at rentegarantierne er juridisk forpligtende kontrakter. En mulig løsning kan være en bestandsopdeling baseret på rentegarantiens højde.

Formanden for Dansk Industri håbede på, at den internationale afmatning bliver kortvarig, men fandt, at det endnu er usikkert, hvorvidt dette bliver tilfældet. Han understregede, at arbejdsstyrken er central for dansk vækst, og mente, at der trods efterlønsreformen stadig er for stor tilstrømning til efterlønnen. Formanden for Dansk Industri fandt derfor, at der er behov for en reform af tilbagetrækningssystemet, og at incitamenterne til at være selvforsørgende generelt skal styrkes. Han nævnte som et eksempel, at kontanthjælpsystemet har eksisteret i 30 år, og fandt, at tiden er inde til en modernisering, så det kommer til at passe til udfordringerne i dagens Danmark. Endelig fremførte han, at også incitamenterne til uddannelse bør forbedres særligt inden for de områder, hvor efterspørgslen efter kompetent arbejdskraft ligger.

Formanden for Finansrådet var i det store hele enig i formandskabets syn på den økonomiske udvikling. Han støttede formandskabet i, at der er behov for strukturreformer, idet fremskrivningen af arbejdsstyrken selv med relativt optimistiske antagelser kun giver en vækst på 20.000 personer frem til 2010. I relation til formandskabets anbefalinger vedrørende ejendomsværdiskatten fandt han, at man bør tage højde for, at boliger er mindre likvide end obligationer. Han var endvidere uenig i, at en stigning i ejendomsværdiskatten vil være en fordel for førstegangskøberne, idet det er den samlede boligydelse inklusive skattebetaling, der er relevant.

Formanden for Håndværksrådet mente, at der er stor usikkerhed vedrørende konjunktursituationen i den kommende tid, men han tilsluttede sig hovedtrækkene i konjunkturvurderingen. Det var hans indtryk, at mange virksomheder holder på medarbejderne i forventning om en snarlig vending i konjunkturerne. Det er positivt, at dansk eksport vinder markedsandele i år, hvilket vidner om, at varesammensætningen er gunstig. En analyse fra Danmarks Eksportråd har peget på et stort eksportpotentiale for de mindre virksomheder. Han var lidt mere pessimistisk med hensyn til udsigterne for byggeaktiviteten næste år end formandskabet og mente derfor, at der i en situation med boligmangel og konjunkturedgang i byggesektoren er god plads til en boligpakke fra regeringen. Det er ikke antallet, men fordelingen af de støttede boliger, der bør sættes under lup i de kommende år.

Finansministeriets departementschef var overordnet enig i konjunkturvurderingen, men fandt dog, at formandskabets vækstskøn er lidt for pessimistiske. Han delte vurderingen af, at den øjeblikkelige finanspolitik er passende, og at man i den nuværende situation skal passe på med en lempelse. Han fandt, at størrelsen af stigningen i ledigheden er et overkantsskøn, blandt andet fordi der sker et lille fald i arbejdstiden. Samtidig vurderede han, at den lave produktivitetsvækst i 2001 mest er en konsekvens af den høje produktivitetsstigning i 2000. Derfor er der ikke belæg for at antage en ekstraordinær høj produktivitetsstigning i 2002, som formandskabet gør. Han var glad for, at formandskabet i lighed med regeringen forudser en stigning i arbejdsstyrken indtil 2010, men mente, at formandskabet undervurderer stigningens størrelse. Han satte spørgsmålstegn ved forudsigelsen om efterlønsfrekvensen i de kommende år og mente, at antagelserne om førtidspensionsordningen er restriktive. Han understregede, at målet om en stigning i arbejdsstyrken på 85.000 personer bør fastholdes, og medgav, at dette kræver en forstærket indsats ikke mindst med hensyn til førtidspensionister samt integrationen af indvandrere. Han undrede sig i øvrigt over, at formandskabet så ukritisk anbefaler indførelsen af et beskæftigelsesfradrag, og mente, at tidligere diskussioner om dette emne har vist, at der er en række problemer forbundet med forslaget.

Økonomi- og Erhvervsministeriets departementschef delte det overordnede konjunkturindtryk, men fandt dog, at billedet, der tegnes, er en anelse pessimistisk. Han var enig i de meget store krav til strukturpolitikken i de kommende år, og at der er behov for målrettede skattelettelser. Der er således flere hundrede tusinde mennesker, for hvem det stort set ikke kan betale sig at have et arbejde i dag. I relation til formandskabets anbefalinger af en højere ejendomsværdiskat var han i tvivl om, der er taget korrekt hensyn til grundskylden. Han fandt, at den parallelle udvikling i grund- og boligpriser indikerer, at grund- og ejendomsværdiskatter skal behandles parallelt. Han frygtede, at de negative økonomiske konsekvenser af terrorangrebet den 11. september kunne blive permanente i form af bl.a. større omkostninger ved flytransport og genforsikring, og at det permanente tab kan beløbe sig til op mod ¼ pct. af det globale BNP. Med hensyn til rentegarantierne var han enig i, at det er en vigtig problemstilling, bl.a. fordi det er svært for pensionskasserne at dække forpligtelserne af med lange fordringer. Det er dog blandt andet vigtigt at være opmærksom på, at rentegarantierne gives frivilligt.

Præsidenten for Landbrugsraadet delte den overordnede konjunkturvurdering. Han glædede sig over, at der er en pæn udvikling i landbrugseksporten trods den generelle afmatning. Han var bekymret for, at en stærkere euro vil forværre konkurrenceevnen, og opfordrede til, at lønudviklingen bringes ned til et niveau på linje med udlandets. Han mente, at det er positivt, at formandskabet har undersøgt arbejdsstyrkens udvikling, og fandt det meget vigtigt at nyttiggøre immigranternes arbejdskraft på arbejdsmarkedet. Han var modstander af at øge skatten på jord og fast ejendom. Skat på landbrugsjord er en beskatning af produktionsapparatet, og det virker urimeligt at skulle betale skat uafhængigt af, om man tjener penge eller ej. Han var også enig i bemærkningerne fra Finansrådets formand om, at højere ejendomsværdiskat ikke hjælper førstegangskøberne.

En af de særligt sagkyndige, Hans E. Zeuthen, bemærkede i relation til fremskrivningen af arbejdsstyrken, at det er vigtigt at have styr på fortiden for at kunne sige noget om fremtiden. Kurven over arbejdsstyrkens udvikling siden 1960'erne

domineres af kvindernes indtog på arbejdsmarkedet og skjuler derfor det faktum, at for mændene har erhvervsfrekvensen været faldende i hele perioden. Problemerne med hensyn til arbejdsstyrken skyldes i høj grad, at vi siden 1960'erne har fået store grupper af personer, som kun i ringe grad er knyttet til arbejdsmarkedet. Før betegnede et stramt arbejdsmarked f.eks. en situation med 50.000 ledige, nu bruges den samme betegnelse om 150.000 ledige.

Formandskabet konstaterede, at der er bred enighed om, at finanspolitikken er passende. Tilsvarende er der relativt bred enighed om konjunkturbilledet, men selvfølgelig forskellige nuancer, og det er naturligt med særlig usikkerhed om konjunkturbilledet tæt på et forventet vendepunkt. Med henvisning til flere af de nyeste internationale konjunkturskøn mente formandskabet ikke, at konjunkturvurderingen er specielt pessimistisk. Formandskabet anerkendte, at der kunne være mere permanente negative effekter af terrorangrebet i september. Med hensyn til pensionskassernes rentegarantier var formandskabet enig i, at der er nogle juridiske forhold, som ikke kan tilsidesættes. Omvendt er der oplagt en række problemer med garantiene. Disse problemer er ikke blevet mindre af, at pensionselskaberne har fået forøget aktieloftet og derved fået mulighed for at påtage sig større risici. Med hensyn til kommentarerne om, at boliger er mindre likvide end obligationer, er formandskabet overbevist om, at den finansielle sektor nok skal stille produkter til rådighed for boligejere, der ønsker likviditet. Det er derfor ikke oplagt, at der skal tages højde for likviditetsspørgsmålet i forbindelse med fastlæggelsen af ejendomsværdiskatten. I relation til spørgsmålet om første-gangskøberne bemærkede formandskabet, at højere ejendomsværdiskatter vil få boligpriserne til at falde. Det overordnede synspunkt på ejendomsværdiskatten går i øvrigt på, at skatter på fast ejendom i en mere globaliseret verden bliver et mere velegnet beskatningsobjekt. Hvad arbejdsstyrken angår, understregede formandskabet, at der ikke i sig selv er noget problem i, at folk vil holde fri og eventuelt trække sig tidligt tilbage, men det er blot ikke noget, som det offentlige skal finansiere.

Formanden for Finansrådet var enig i, at boligpriserne ville falde som følge af skattestigninger, men kun så meget så den samlede ydelse ville blive den samme som før. Han var derfor ikke enig i, at førstegangskøberne vil blive bedre stillet. Han var enig i, at fast ejendom på grund af den immobile karakter er en effektiv beskatningskilde, men mente dog ikke, at det argument er tilstrækkeligt til at anbefale en forøgelse af beskatningen.

Formanden for Landbrugsraadet var enig i bemærkningerne fra formanden for Finansrådet om førstegangskøberne. Han mente desuden, at skatter på jord og fast ejendom skal ses i sammenhæng med andre kapitalbeskatninger, og efterlyste en samlet fremstilling heraf.

Formanden for Arbejderbevægelsens Erhvervsråd bemærkede, at hvis provenuet fra ejendomsværdiskatten bliver brugt til at sænke indkomsts-katten, og huspriserne samtidig tilpasser sig, vil den samlede effekt blive en forbedring af førstegangskøbernes økonomi. Han opfordrede desuden formandskabet til næste gang klart at udrede forudsætningerne om skatternes nedvæltning i huspriserne og lignende.

Formandskabet svarede til præsidenten for Landbrugsraadet, at man i rapporten fra foråret 2001 havde analyseret skattesystemet indgående og her bl.a. behandlet kapitalindkomstbeskatningen i sammenhæng. Formandskabet fastholdt, at højere ejendomsværdiskatter vil gøre det lettere for førstegangskøbere at komme ind på markedet, fordi huspriserne falder, og der derfor skal lånes et mindre beløb ved førstegangskøbet. Formandskabet understregede samtidig, at forslaget om højere ejendomsværdiskat skal ses som led i en samlet reform af bolig- og skatteområdet.

Ulighed og omfordeling i Danmark

Formanden for Landsorganisationen fandt analyserne interessante og roste formandskabet for iderigdommen i kapitlets mange politikforslag, selvom han ikke var enig i alle forslag. Han delte formandskabets opfattelse af, at indkomst-

mobiliteten i Danmark er høj, således at få er fattige i lange perioder. Men træerne vokser ikke ind i himlen: Det er problematisk, at børn af højtuddannede har en meget højere tilbøjelighed til at tage en videregående uddannelse end børn af ufaglærte. Formanden for Landsorganisationen mente, det er værd at overveje den foreslåede omlægning af topskatten, som medfører øget lighed i indkomstfordelingen og bedre strukturer på arbejdsmarkedet, uden at det koster noget. Formandskabet stiller spørgsmålstegn ved berettigelsen af fradragsret for faglige kontingenter. Dette harmonerer ikke med formandskabets betoning af, at arbejdsmarkedets parter skal yde en betydelig indsats ved integration af flygtninge og indvandrere. En sådan opgave bliver svær at løfte, hvis parternes økonomiske formåen udhules.

Formanden for Dansk Arbejdsgiverforening konstaterede, at kapitlet giver den vigtige erkendelse, at den økonomiske lighed i Danmark er stor, især set over livsforløbet. Meget bekymring for ulighed i Danmark er derfor overdrevet, og der er ikke behov for lighedsskabende eksperimenter. Han forstod derfor ikke formandskabets formuleringer om mere lighed, da dette skaber forvridninger, der hindrer vækst og beskæftigelse. I stedet skal arbejdsudbuddet øges, og dets kvalitet sikres gennem bl.a. øget uddannelse. Der er behov for forslag om, hvordan forvridningerne forårsaget af offentlig indgriben kan reduceres for stort set uændret lighed.

Formanden for Arbejderbevægelsens Erhvervsråd kvitterede for analyser af høj metodemæssig kvalitet. Diskussionen af mulige sammenhænge mellem lighed og effektivitet er nøgtern og befriet for ideologiske undertoner. Han savnede dog en belysning af skatter og overførslers samlede omfordeling til forskel fra instrumenternes marginale virkning, der er beregnet i kapitlet. Han efterlyste endvidere en skelnen mellem omfordeling, der har gunstige dynamiske virkninger, eksempelvis uddannelse, og omfordeling, der ikke har sådanne virkninger, eksempelvis passiv forsørgelse. Han havde også gerne set beregninger af de fordelingsvirkninger, som den for lave ejendomsværdiskat giver anledning til. Med hensyn til resultaterne i rapporten var formanden for Arbejderbevægelsens Erhvervsråd enig i, at fattigdom kun rammer personer i kortere

perioder, men den sociale mobilitet målt ved uddannelse er for lav. For at øge den sociale mobilitet kan det overvejes at tildele studerende med forældre uden akademisk baggrund et forhøjet stipendium. En reduktion af folkepensionens grundbeløb og en forøgelse af tillægget fandt han meget vidtgående, men fremtidige velstandskorrektioner af folkepensionen kan ske gennem forhøjelse af tillægget.

Formanden for Dansk Handel & Service fremførte, at den omfordeling, der bliver dokumenteret i rapporten, er så massiv, at den kan være skadelig for dansk økonomi som en vidensøkonomi i en globaliseret verden. Han tog afstand fra, at en af den offentlige sektors hovedopgaver er at sikre en stor grad af lighed i forbrugsmuligheder. Formandskabets forslag om en højere sats for topskat viser en manglende forståelse for de problemer, den høje indkomstskat har for højtuddannedes arbejdsudbud. Skattesystemet skal indrettes, så det bliver attraktivt for højt kvalificerede personer at arbejde i Danmark.

Nationalbankdirektøren bemærkede, at analyserne i kapitlet afspejler en opfattelse af, at Danmark befinder sig i en oste-klokke. Uden at analysere det pres, som den stigende integration lægger på den danske omfordeling, er det ikke muligt at vurdere, hvor stor lighed der kan opretholdes i fremtiden.

Formanden for Dansk Industri noterede sig, at indkomstfordelingen i Danmark er meget lige på grund af betydelige offentlige overførsler og meget høje marginalskatter. Han frygtede, at den økonomiske tilskyndelse til at uddanne sig i Danmark er for ringe, og han opfordrede formandskabet til at gennemføre en analyse af denne problemstilling. Han vurderede, at offentlige overførsler og serviceydelser omfordeler betydeligt mere end skatter. Skatternes beskedne omfordelende virkning skal ses i forhold til de betydelige negative påvirkninger af incitamentet til mobilitet, fleksibilitet og uddannelse. Han ønskede, at skatter og overførsler indrettes med henblik på at opnå en bedre balance mellem incitamenter og økonomisk lighed. Han vurderede, at formandskabets afvejning mellem disse hensyn foretages ret ensidigt med vægt på lighed. Formanden for Dansk Industri så en fordel i, at grænsen for betaling af topskat hæves, men vendte sig mod en stigning i

topskattesatsen. Det er nødvendigt at nedsætte marginals-katten for brede grupper på arbejdsmarkedet gennem lettelse af top- og mellemskatten, som i høj grad er selvfinansierende. Han kunne i øvrigt tilslutte sig formandskabets anbefaling af, at der er behov for målrettede indkomsts-katte- og afgiftssænkninger samt behov for mindre skattemæssig diskriminering mellem forskellige opsparingsformer.

Formanden for Finansrådet fandt, at rapporten savnede fokus på gruppen af “unge stjerner” med meget høj arbejdstid. Denne gruppe udgøres af niveauet lige under ledelsen i det offentlige og i private virksomheder og er ofte forskellen mellem succes og fiasko. Formandskabets forslag om en forøgelse af grænsen for, hvornår der skal betales topskat, og en højere sats er ikke vejen frem i forhold til denne gruppe. Der er behov for en decideret skattelettelse, hvis vi skal undgå, at de “unge stjerner” flytter til udlandet eller går ned i arbejdstid. Formanden for Finansrådet havde noteret sig formandskabets påpejning af, at et omfattende socialt sikkerhedsnet muligvis kan føre til et skred i de sociale normer, så det bliver acceptabelt at modtage ydelser, man egentlig ikke har brug for. Dette understreger i følge formanden for Finansrådet behovet for en reform af skatte- og overførselssystemet, der øger incitamentet til, at den enkelte yder en ekstra indsats.

Formanden for Håndværksrådet fandt det interessant, at livsindkomsterne er meget lige fordelt. Generelt har stor lighed dog også nogle negative konsekvenser. Det er f.eks. u hensigtsmæssigt, hvis investering i uddannelse ikke belønnes. Håndværksrådet deler det politiske mål, at omfordeling skal sikre de svagest stillede en ordentlig tilværelse. I den forbindelse kunne formanden tilslutte sig nogle af formandskabets forslag om øget målrettedhed af sociale ydelser. Han mente endvidere, at en forhøjelse af grænsen for topskattebetaling er ønskelig, men stillede sig tvivlende over for det hensigtsmæssige i at finansiere dette tiltag med en højere topskattesats, som foreslået af formandskabet. Håndværksrådet er meget enig med formandskabet, når det fremfører, at fravær af offentligt sikkerhedsnet for selvstændige erhvervsdrivende kan forringe tilskyndelsen til at blive selvstændig. Tilværelsen som selvstændig erhvervsdrivende er tidskrævende, og afkastet står langt fra altid mål

med indsatsen. Sygdomsdækning bør derfor udvides, så selvstændige erhvervsdrivende omfattes i samme grad som lønmodtagere.

Finansministeriets departementschef hilste kapitlet velkommen og fremhævede, at det indeholdt flere analytiske nyskabelser, som ville kunne inspirere Finansministeriet i fremtidige analyser af konkrete politikforslag. Han tilføjede, at en række af de politikanbefalinger, som formandskabet fremfører, ikke er i overensstemmelse med den politiske dagsorden. Han fandt samtidig, at nogle af de fremkomne forslag kunne være belyst mere grundigt.

Økonomi- og Erhvervsministeriets departementschef fremhævede rapportens gode analyser. Han betvivlede realismen i forslaget om højere topskattesats i en situation, hvor Danmark har Europas højeste marginalskat, og hvor verden bliver mere og mere internationaliseret. Det er ligeledes tvivlsomt, om målet om øget arbejdsudbud i 2010-planen kan nås, hvis skatterne bliver hævet.

Præsidenten for Landbrugsraadet fremførte, at skatten på den sidst tjente krone er for høj, og han fandt det bekymrende, at over 40 pct. betaler topskat. En højere grænse for, hvornår der skal betales mellemskat, vil reducere marginalsatten for store grupper.

Den særligt sagkyndige, Ellen Andersen, påpegede, at resultaterne i tabel II.9 skal fortolkes med forsigtighed. Konklusionen i rapporten, at en enlig kvinde kan forvente en højere indkomst end en enlig mand, virker umiddelbart forkert. Dette udsagn kræver yderligere analyser eller forklaringer. Hun delte vurderingen af, at analyser af indkomstfordelingen i et enkelt år kan være problematiske, dels fordi forbruget typisk er større end indkomsten for personer med lave indkomster, dels fordi højtuddannede, der kommer sent ind på arbejdsmarkedet, måske nok har en høj indkomst, men til gengæld oppebærer denne i en kortere periode. Til gengæld virker de nye analyser af livsindkomster lidt for abstrakte. Eksempelvis har mange af de nuværende pensionister levet i en tid med en helt anden offentlig sektor og lave disponible indkomster. Disse forskelle

mellem generationer afspejles ikke i analyserne. Analyser af topskatten vil tilsvarende ikke afspejle fortidens eller fremtidens skattesystem.

Den særligt sagkyndige, Hans E. Zeuthen, fandt analyserne af indkomstfordeling gode. Han mente dog, at det er et problem, at der i beregningerne af livsindkomster på detaljeret uddannelsesniveau ikke tages højde for forskelle i pensionsindbetalinger mellem forskellige grupper. Han så endvidere en sammenhæng mellem en høj grad af lighed mellem forbrugsmuligheder for forskellige uddannelsesgrupper og et lille incitament til at uddanne sig. Han vurderede desuden, at brugen af en nominel rente som grundlag for beregning af den økonomiske lejeværdi af egen bolig er problematisk. Endelig satte han spørgsmålstegn ved formandskabets påpejning af, at udnyttelsen af intelligensreserven i uddannelsessystemet er for dårlig. Danske undersøgelser viser, at børn af akademikere opnår bedre resultater på alle niveauer i uddannelsessystemet end andre børn.

Formandskabet bemærkede afslutningsvis, at flere af Rådets medlemmer fejlagtigt har fået den opfattelse, at formandskabet er forudindtaget ved afvejningen mellem lighed og efficiens og tillægger lighed for stor værdi. Denne afvejning er alene et politisk spørgsmål, og formandskabet har derfor taget udgangspunkt i den observation, at danske politikere har høj præference for stor lighed i forbrugsmulighederne. Formandskabet har i forlængelse heraf forsøgt at fremkomme med forslag, hvor der kan holdes fast i en politisk målsætning om høj lighed, samtidig med at der kunne opnås større økonomisk efficiens. De foreslåede ændringer i topskatten er et eksempel på en sådan løsning. Vurderingen af effekterne af denne omlægning er baseret på nyere danske empiriske undersøgelser, hvor der også er taget højde for konsekvensen af øget topskattesats. Den geografiske mobilitet for højtuddannede er i øjeblikket begrænset, men vil muligvis stige i fremtiden. Formandskabets forslag om at omlægge uddannelsesstøtten, så den efter tre års studier overgår til at være udelukkende lån, kan også ses som et modtræk til en situation med øget mobilitet for højtuddannede. En omfattende beskrivelse af de økonomiske incitamenter til øget uddannelse er uden for dette kapitels rammer. Kapitlets opgørelse af livsindkomster fordelt på detaljerede uddannelses-

kategorier tyder på, at der er en økonomisk tilskyndelse til investering i uddannelse. Formandskabet er enig i, at son- dringen mellem statiske og dynamiske omfordelende tiltag er vigtig.

Globalisering og det danske arbejdsmarked

Formanden for Landsorganisationen fandt kapitlet interessant og relevant, især nu hvor EU skal udvides mod øst. Gevinsterne ved globaliseringen skal udnyttes, uden at enkelte faggrup- per kommer i klemme. Formanden for Landsorganisationen fandt vurderingen vedrørende indvandringen fra nye EU-lande rimelig og påpegede, at det er vigtigt at sikre en ordentlig integration på det danske arbejdsmarked. Han mente endvidere, at der er brug for en stærk fagbevægelse for at varetage vigtige samfundsmæssige opgaver. Han var uenig i, at fagforeningerne skulle have mistet indflydelse, og nævnte i den forbindelse succes med at få medlemmer i beskæftigelse og sikre reallønsstigninger. Han kritiserede opgørelsen af fagforenin- gernes organisationsgrader og dækningsgrader og savnede analyser af betydningen af trepartsforhandlinger. Endelig stillede formanden for Landsorganisationen sig uforstående over for, at der skulle have været en tendens til mere decentrale forhandlinger i 1990'erne.

Formanden for Dansk Arbejdsgiverforening noterede sig, at der er spændende muligheder i forbindelse med EU's udvidelse mod øst, idet der er et betydeligt arbejdsstyrkepotentiale i forbindelse med indvandring af velkvalificeret arbejdskraft fra de nye medlemslande.

Formanden for Arbejderbevægelsens Erhvervsråd var enig i, at ulighed på arbejdsmarkedet primært skyldes den teknologiske udvikling, og at der i uddannelsesindsatsen derfor bør lægges særlig vægt på arbejdsstyrkens evne til at anvende ny teknologi. Han bakkede formanden for Landsorganisationen op i kritikken af opgørelsen af fagforeningernes organisations- grader og dækningsgrader.

Formanden for Dansk Handel & Service savnede en analyse af serviceerhvervenes stadig større betydning i vidensamfundet. Han bemærkede, at risikoen for, at uddannet arbejdskraft forsvinder til udlandet, ikke må bremse opkvalificeringen af den danske arbejdsstyrke. I stedet er løsningen at nedbringe beskatningen af viden.

Formanden for Dansk Industri fandt ikke, at konklusionerne i kapitlet er særligt klare, da der er lagt alt for meget vægt på et statisk hensyn til en lige indkomstfordeling. Fokus burde have været globaliseringen som middel til at skabe velstand til alle. En særlig udfordring er at sikre, at de veluddannede forbliver i Danmark med det meget høje danske skattetryk.

Formanden for Finansrådet tilsluttede sig vurderingen af de positive effekter ved globaliseringen. Med hensyn til outsourcing pegede han på, at det ikke alene har betydning for lavtlønnede, men også i stigende grad for højtuddannede.

Formanden for Håndværksrådet mente, at en øget satsning på forskning for at tiltrække forskningstunge virksomheder bør gå hånd i hånd med en satsning på vidensspredning til erhvervslivet. Her er der særligt behov for initiativer, der kan understøtte små og mellemstore virksomheders deltagelse i globaliseringen.

Økonomi- og Erhvervsministeriets departementschef mente, at kapitlet kunne have slået mere på fordelene ved globaliseringen, og fremhævede, at Danmark i modsætning til USA og de fleste europæiske lande har været i stand til at imødegå udviklingen med hensyn til ulighed og ledighed.

Præsidenten for Landbrugsrådet mente, at det er væsentligt at sætte fokus på globaliseringen, fordi der er mange misforståelser og fordomme om betydningen for velfærden. Han fandt konklusionerne vedrørende betydningen af liberalisering af landbrugspolitikken for unuancerede. Blandt andet vil en liberalisering af landbrugspolitikken have mindre betydning for efterspørgslen efter ufaglært arbejdskraft i Danmark end i mange andre lande. Endelig pegede han på en række aftaler, der har givet ulande og Østeuropa udvidet adgang til EU-markederne.

Den særligt sagkyndige, Ellen Andersen, bemærkede, at der burde have været en kommentar til, at Danmark hverken har oplevet stigende ulighed eller arbejdsløshed i forbindelse med globaliseringen.

Den særligt sagkyndige, Hans E. Zeuthen, fremførte, at det er en meget vigtig konklusion, at påvirkning af lønstrukturen mest sker gennem teknologi og ikke handel. Han noterede, at der i Danmark har været stigende lighed uden samtidig høj arbejdsløshed, men han stillede spørgsmålstegn ved, om arbejdsløshedsprocenten giver et reelt billede af omfanget af ledigheden.

Formandskabet kvitterede Landsorganisationen for nye tal vedrørende centralisering og koordination af overenskomstforhandlingerne i de europæiske lande. Disse vil blive bragt i afsnit III.5. De nye oplysninger viser tendenser til decentralisering i flere lande og giver derfor ikke anledning til at ændre de overordnede konklusioner i afsnittet. Formandskabet pointerede, at globaliseringen ikke skal betragtes som et regimeskifte til et videnssamfund. Der er fortsat væsentlige omkostninger ved handel med de fleste tjenesteydelser på tværs af grænser, og kapitlets udgangspunkt er udviklingen i handel, direkte investeringer og outsourcing som følge af globaliseringen.

Dansk Handel & Service mente ikke, at vi er trådt ind i en ny økonomi, men der er uomtvisteligt positive effekter ved globaliseringen, der gør, at vi bør satse på vækstområder inden for serviceerhvervene.

Formanden for Landsorganisationen gentog, at der ikke er tegn på decentralisering af lønforhandlingerne i Danmark.

Formandskabet svarede, at der ikke er draget håndfaste konklusioner vedrørende udviklingen på arbejdsmarkedet. Afslutningsvis understregede formandskabet, at der er klare gevinster ved globaliseringen, og at det også fremgår af kapitlet.

København, den 11. december 2001

Torben M. Andersen Jørgen B. Mortensen Søren Bo Nielsen